

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Красимир Ников (НАИМ- БАН), член на научно жури по
специалността 2.2. за присъждане на научната степен

„доктор на историческите науки”

за дисертационният труд на д-р Мартин Гюзелев

на тема

**„Дионисий Bizантийски и неговият Анаплюс на Боспора като извор за
историята и културата на Югоизточна Европа”**

Дисертационният труд на Мартин Гюзелев е посветен на важен и дълго време останал встрани от вниманието на българската историческа книжнина античен извор: *Anaplyus Bospori* на Стефан Bizантийски. Текстът се състои от предговор, 6 глави, основни изводи, справочен апарат и две приложения - общо 491 страници. В Предговора (с. 6-13) са изложени целите на изследването, посочени са научните проблеми, поито поставя трудът на Стефан Bizантийски и значението му на първокласен източник на сведения за историята и културата на Югоизточна Европа. Първа глава (с. 14-35) представя опит за максимално изчерпателно изясняване на интереса към Анаплюса, свързан с неговите първи откриватели и изследователи. Във Втора глава (с. 36-55) е разгледан централният за работата проблем - Боспорският проток и неговото място в научната книжнина. Трета глава предлага превод на Анаплюса на Босфора, като паралелно с него е представен и старогръцкият текст (с. 56-123). Четвърта глава (с. 124-131) е посветена на физико-географските характеристики на района и обвързването на територията около протока с данните за етнонимичната действителност. В Пета глава (с. 132-261) е направен опит за локализация и интерпретация на реалиите у Стефан Bizантийски, а Шеста глава (с. 262-289) представлява опит за историко - географски синтез на информацията в Анаплюса на Босфора. Основните изводи (с. 290-295) разкриват богатството и спектъра от възможни търсения, които предоставя труда на Стефан Bizантийски. Основният текст е последван от справочен апарат (с. 296-322, който съдържа списък на използваните антични и средновековни автори; съкращения, списък на използваната литература, показалци). Като допълнение към работата са изготвени и две приложения. Първото от тях (с. 324-471) е превод на български език на пълния текст на Петрус Гилюс: Тракийският Боспор в три книги. Второто приложение (с.472-491) съдържа 83 снимки, които са илюстрация на текста с реалиите и всъщност са резултат от теренните обходи на автора.

Въвеждането в научно обръщение на един слабо познат и рядко използван античен извор поставя голям брой предизвикателства, отнасящи се не само до чисто езиковедската му страна, но и до възможността съдържащата се в него многопластова и разнопосочна информация да бъде извлечена максимално. За да придобие плътност и осезаемост подобен текст, са необходими множество различни „погледи“ които да разкрият скритите в него възможности. Ето защо преводът и анализът на Anaplus Bospori на Стефан Бизантийски представляват не само естествено продължение на дългогодишните занимания на Мартин Гюзелев с проблемите на Западнопонтийското крайбрежие през I-во хил. пр. Хр., но са и нагледно доказателство за огромния потенциал, който един не особено популярен античен извор може да съдържа в себе си. Важна роля за това несъмнено има методическия инструментариум, избран от М. Гюзелев, в чиято основа стои археологико-историческия подход. Именно този подход е позволил на автора да изработи балансирана и оптимална за подобен род изследване структура, която дава възможност в отделните глави да бъдат разграничени и коментирани различни по хронология и природа пластове от информация. Вплетени в едно, те създават впечатлението за завършеност на изложението и максимално изчерпване на разглежданите проблеми.

Прави впечатление умереното и балансирано поднасяне на информацията, както и на предлаганите интерпретации. Добрата осведоменост на автора позволява в изложението да бъдат вплетени информационни потоци с различно естество и наситеност (исторически, археологически, езиковедски, географски и др.). Благодарение на това произведението на Дионисий Бизантийски се превръща в отражение на множество действителности, които отвеждат към времето на прекъсване на прага между Черно и Мраморно море и съхраняването на спомена за това събитие в по-късната традиция, към основаването на Бизантион, към конфликтите на колонистите с местното население, към тракийската етнонимична картина от двете страни на Босфора и към легендарната традиция за произхода на редица топоними. Именно последните данни в съчетание с упоменатите паметници по крайбрежието превръщат труда на Дионисий Бизантийски в неоеценим извор за всеки изследовател, който се занимава с този ключов район. Заслугата за това е и на М. Гюзелев, който успява да представи това богатство след детайлно сравнение с всички известни сведения за Боспора в останалите антични и средновековни автори. Важен принос в изследването е локализирането по крайбрежието на голяма част от посочените топоними и паметници у Дионисий Бизантийски, въпреки значителната промяна на бреговата ивица в днешни дни.

Дисертацията на д-р Мартин Гюзелев има и други положителни страни:

- в нея за пръв път се прави опит за изясняване на проблема с „изчезването“ на реалиите по двата бряга на Боспора в късноантичната и средновековна литература;

- доказва се по несъмнен начин значението на Anaplus Bospori на Стефан Бизантийски като първостепенен извор за тракийската история;

- посочва се водещото значение на Анаплуса за теренната археология и редица други области на историческо изследване;

- открити са важноста и многообразието на информацията, съдържаща се в труда на Дионисий Бизантийски.

Докторската дисертация на Мартин Гюзелев представлява модерно и стойностно изследване в една много специализирана и изискваща задълбочени знания област. Тя не само насочва вниманието на изследователите към Anaplus Bospori на Стефан Бизантийски, но с критичния си прочит, прецизност и внимание към детайла (особено в гл. 4 - 6) го превръща в ценен източник на информация за бъдещите изследвания, свързани с историята на Югоизточна Тракия. За цялостното добро впечатление допринася и богатата илюстративна част, дело на самия автор.

Трудът на Мартин Гюзелев е дисертабилен и може да бъде защитен. Авторефератът възпроизвежда основните наблюдения и изводи от неговото съдържание. Има и достатъчен брой публикации по темата на дисертацията. Това ми дава основание да предложа на Научното жури да присъди на Мартин Гюзелев научната степен „доктор на историческите науки“.

София 23.05.2015 г.

доц. д-р Красимир Ников